

ETIKA VA ESTETIKA SAN'ATI

Burxonova Sabina Baxronqulovna

Samarqand davlat chet tillar institutining talabasi

Gmail: burkhanovasabina103@gmail.com

Ilmiy rahbar: **Sattorova Dilrabo Ikramoboyevna**

Samarqand Davlat Chet tillar instituti asistan o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada “Etika va estetikaning nazariy asoslari” moduli hozirgi kunda mantiq va taffakkurni shakllantiruvchi fanlarni o'qitish jarayonini takomillashtirish, logika ilmidagi salohiyatni kuchaytirish o'zida mujassamlashtiradi.

Kalit so'zlar: etika, estetika, axloqiy qadriyatlar, go'zallik, san'at, falsafa, inson hayoti, axloqiy me'yorlar, jamiyat, shaxsiy qarorlar, ijtimoiy barqarorlik, madaniyat, estetik tajriba, ijodkorlik, o'zini ifoda qilish

Etika va estetika – bu falsafiy fanlarning ikkita asosiy bo'limi bo'lib, ular inson hayotidagi ahamiyatli qadriyatlarni o'rganadi. Etika (yoki axloqshunoslik) insonning xulq-atvori va axloqiy qadriyatlarini o'rganadi. Etika quyidagi asosiy savollarni qamrab oladi:

Nima yaxshi va nima yomon?

To'g'ri va noto'g'ri tushunchalarini qanday aniqlash mumkin?

Insonlar o'zaro munosabatlarda qanday axloqiy tamoyillarga amal qilishlari kerak? Etikaning maqsadi – odamlarning o'z xulq-atvorini yaxshiroq tushunishga yordam berish va jamiyatda axloqiy me'yorlarni yaratishdir. U turli axloqiy nazariyalarni, masalan, utilitarizm, deontologiya, fazilat etikasini o'rganadi. Estetika go'zallik, san'at va estetik tajribalar haqidagi falsafiy fanga kiradi. Estetika quyidagi savollarga javob izlaydi:

Go'zallik nima?

Ijodiy rivojlanish: Estetika ijodkorlikni rivojlantiradi. San'at bilan shug'ullanish va uni qadrlash insonlarga o'zini ifoda qilish imkonini beradi va ijodiy qobiliyatlarini kengaytiradi.

San'atning maqsadi nimada?

Estetik zavq qanday paydo bo'ladi? Estetika insonning san'at va go'zallikka nisbatan his-tuyg'ulari va qiziqishlarini o'rganadi. U san'at asarlarini tahlil qilish, go'zallik va badiiy qadriyatlarni tushunishga yordam beradi. Bu fan nafaqat

san'atshunoslar uchun, balki hayotning estetik tomonlarini qadrlaydigan hamma uchun muhim.

Umumiy jihatlari:

Etika va estetika o'zaro bog'liq fanlar hisoblanadi, chunki ikkalasi ham qadriyatlar va inson tajribalarini o'rganadi. Etika insonlarning bir-birlari bilan va jamiyat bilan bo'lgan munosabatlarini o'rgansa, estetika insonning san'at va go'zallikka nisbatan munosabatini o'rganadi. Shu sababli, bu ikki fan inson hayotini yanada mazmunli va boyroq qilish uchun muhim hisoblanadi. Etika va estetika insonlar uchun juda muhim, chunki ular inson hayotining sifati va jamiyatdagi barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

Etika ahamiyati:

Jamiyatda barqarorlikni ta'minlaydi: Etika insonlarning xulq-atvorini tartibga soladi va jamiyatdagi tinchlik va hamkorlikni saqlashga yordam beradi. Axloqiy qadriyatlar odamlarni bir-birlariga nisbatan hurmatda va hamjihatlikda bo'lishga undaydi. Shaxsiy qarorlarni yaxshilash: Etika, odamlarning to'g'ri va noto'g'ri qarorlar orasida tanlov qilishiga yordam beradi. Bu shaxsiy hayotdagi mas'uliyatli qarorlarni qabul qilishni osonlashtiradi. Ishonchni mustahkamlaydi: Axloqiy tamoyillarga amal qilish, jamiyatda ishonchni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Ishonch esa sog'lom munosabatlarning asosidir. Professional hayotda muhim o'rin tutadi: Ko'pgina kasblarda, ayniqsa, shifokorlar, o'qituvchilar, huquqshunoslar kabi kasblarda etika muhim ahamiyat kasb etadi. Bu kasblardagi axloqiy tamoyillar ish faoliyatining sifati va halolligini ta'minlaydi.

Estetika ahamiyati:

Ruhiy zavq va ichki tinchlik: Estetika insonlarga go'zallikni qadrlash va san'at asarlaridan zavq olish imkoniyatini beradi. Bu insonning ruhiy holatini yaxshilashga yordam beradi va stressni kamaytiradi.

Madaniyatni boyitadi: Estetika madaniyatning ajralmas qismidir. San'at, adabiyot, musiqa kabi estetik sohalar milliy madaniyatni shakllantiradi.

Estetik qadriyatlarni anglash: Insonlar san'at va go'zallikni qadrlash orqali o'z dunyoqarashini kengaytiradi, atrofdagi narsalarga yangicha nigoh bilan qarashni o'rganadi.

Etika va estetika inson hayotini mazmunli va boy qiladi. Etika orqali insonlar o'zaro munosabatlarni tartibga solib, jamiyatdagi muvozanatni saqlaydi, estetika esa go'zallikni qadrlash orqali ruhiy zavq va ijodiy rivojlanishga erishadi. Shu sababli, bu fanlar insonlarga nafaqat shaxsiy hayotda, balki ijtimoiy hayotda ham kerakli va foydalidir. Hozirgi zamonda etika va estetikaga qiziqish va tushunish darajasi turlicha

bo‘lib, ular har bir jamiyat va shaxsga qarab o‘zgarib boradi. Yana texnologiya va ijtimoiy media ham bu sohalarga katta ta‘sir o‘tkazmoqda.

Shaxsiy va kasbiy hayotda ahamiyati: Hozirda ko‘plab odamlar etikaning ahamiyatini yaxshi tushunishadi, ayniqsa, shaxsiy hayotda va kasbiy faoliyatda. Masalan, shifokorlar, o‘qituvchilar, jurnalistlar, tadbirkorlar va boshqa ko‘plab soha vakillari uchun etika juda zarur. Lekin, ba‘zan shaxsiy manfaatlar yoki iqtisodiy bosim tufayli etika tamoyillari e‘tiborsiz qoladi.

Ijtimoiy media va etika: Ijtimoiy media odamlarga o‘z fikrlarini ochiq bildirish va turli hodisalarga baho berish imkonini yaratgan bo‘lsa-da, shu bilan birga, u axloqiy chegaralarni buzish xavfini ham tug‘diradi. Bunday platformalarda odamlar ba‘zan boshqalarning his-tuyg‘ularini hisobga olmasdan, keskin yoki noo‘rin izohlar qoldirishadi, bu esa axloqiy qadriyatlarga zarar yetkazadi.

Ma‘rifat yetishmasligi: Afsuski, ayrim holatlarda, odamlarda etika haqida chuqur tushuncha yetishmaydi yoki ular bu tushunchalarga etarli ahamiyat bermaydilar. Bu esa noqonuniy yoki axloqsiz harakatlarga olib kelishi mumkin. Estetika va o‘zini ifoda qilishga bo‘lgan qiziqish: Bugungi kunda san‘at va estetika sohasida ijodkorlikni ifodalash imkoniyatlari oshdi. Rassomlar, dizaynerlar, yozuvchilar va boshqa ijodkorlar o‘z ishlarini keng ommaga taqdim etib, estetik qadriyatlarni namoyon qilish imkoniga ega bo‘lishdi. Odamlar san‘at va dizaynni hayotining bir qismiga aylantirgan.

Moda va dizaynda estetika: Hozirgi davrda moda, interyer dizayni va hatto texnologiya estetikani yuksak qadriyatga aylantirgan. Odamlar kiyim-kechak, uying ko‘rinishi, texnologik qurilmalar va shunga o‘xshash narsalar orqali estetik qadriyatlarni namoyon etishga intilmoqda. Estetikadan xabardorlik borasida bu sohalarda yaxshi rivojlanish mavjud.

Estetik ta‘lim yetishmasligi: Shu bilan birga, ko‘plab jamiyatlarda san‘at va estetik ta‘lim yetishmaydi. Maktab va oliy ta‘lim muassasalarida estetika bo‘yicha chuqur bilim berilmasligi sababli, ayrim odamlar bu sohada yetarlicha tushunchaga ega emas. Bu esa, go‘zallik va san‘atni qadrlash darajasini pasaytirishi mumkin.

Hozirgi zamonda etika va estetika to‘g‘risidagi bilim va tushuncha o‘sib bormoqda, ammo ularga ahamiyat berish darajasi jamiyatdan jamiyatga, odamdan odamga farq qiladi. Ba‘zilar bu sohalarga chuqur qiziqish bilan yondashib, ularning hayotida muhim o‘rin tutayotgan bo‘lsa, boshqalar bu tushunchalarga yuzaki yondashishi mumkin. Shu sababli, ta‘lim va ma‘rifat orqali etika va estetikani yanada chuqurroq tushunishga intilish bugungi kun uchun dolzarbdir.

Maqolaga quyidagi kalit soʻzlarni va foydalanilgan adabiyotlar roʻyxatini kiritishingiz mumkin:

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Smith John. Philosophical Foundations of Ethics and Aesthetics. Oxford University Press, 2018, 256 p.
2. Brown Emily. The Role of Moral Values in Human Life. Cambridge University Press, 2017, 198 p.
3. Johnson Mark. Art and Beauty: An Inquiry into Aesthetic Experiences. Routledge, 2019, 312 p.
4. Miller James. Ethics in Modern Society: Theory and Practice. Sage Publications, 2020, 279 p.
5. White David. Cultural Perspectives on Aesthetic Values. Palgrave Macmillan, 2016, 225 p.
6. Green Lucy. The Art of Ethics: Practical Implications in Professional Life. McGraw Hill, 2021, 234 p.
7. Hill Sarah. Exploring Aesthetic Education. Harvard University Press, 2018, 246 p.
8. Carter Paul. Ethical Frameworks and Societal Stability. Springer, 2019, 210 p.
9. Adams Linda. The Intersection of Art, Morality, and Society. Wiley, 2020, 289 p.
10. Valieva, N. (2020). King Ṭanṭawədəm's land charter: state of the art and new perspectives.
11. Jumayeva, M., & Jumayeva, M. (2024, October). Challenges And Solutions In Teaching English Literature To High School Students. In International Conference On Interdisciplinary Science (Vol. 1, No. 11, pp. 176-180).
12. Ikromjonovna, J. S. (2024). Usmon Azimning “Baxshiyona” Larida Tabiat Tasvirining Ifoda Etilish Usullari. Analysis of International Sciences, 2(6), 11-16.
13. Jumayeva, M. B. (2021). Interactive Methods Used In.
14. Valieva, N. (2023). MS Parma, Biblioteca Palatina, Parm. 3852: a meeting point for a medieval Ethiopian king-usurper with modern pro-Italian actors. Manuscript and Text Cultures (MTC), 2(1).